

Česká architektura pro U3V

Architektonický sloh
Doba předrománská
Doba románská

PhDr. Lud'ka Hrabáková, Ph.D.

- Vydáme-li se za poznáním
- Zpravidla nás kromě přírody nejsilněji přitahují
- Právě architektonická díla
- Chrámy, paláce, kláštery, hrady a zámky, brány, věže, hradby
- ale také celé urbanistické komplexy
- Náměstí, zahrady a parky

- Nemusí se jednat pouze o historické památky
- také moderní architektura má často vysokou estetickou hodnotu
- Ideální je, když se staré a nové stavby harmonicky propojují

Spojení starého a nového v architektuře:
nový podzemní vstup do Muzea Louvre, arch. Ieoh Ming Pei,
1989

Staré a nové v Liberci

Co je architektura?

- Architektura se liší od běžného stavitelství svou uměleckou formou
- Architekturu je tedy
- taková stavba,
- která je výsledkem úsilí o propojení účelu,
- technických a ekonomických požadavků na stavbu s estetickými záměry

Architektura nebo ne?

Tunel

Viadukt

Architektura ano nebo ne?

Památky průmyslového dědictví

Winternitzovy mlýny Pardubice -
arch. J. Gočár,, 1909

Liberecká dělnická pekárna - arch.
Hubert Gessner, 1911

Lidová architektura

Šolcův statek v Sobotce

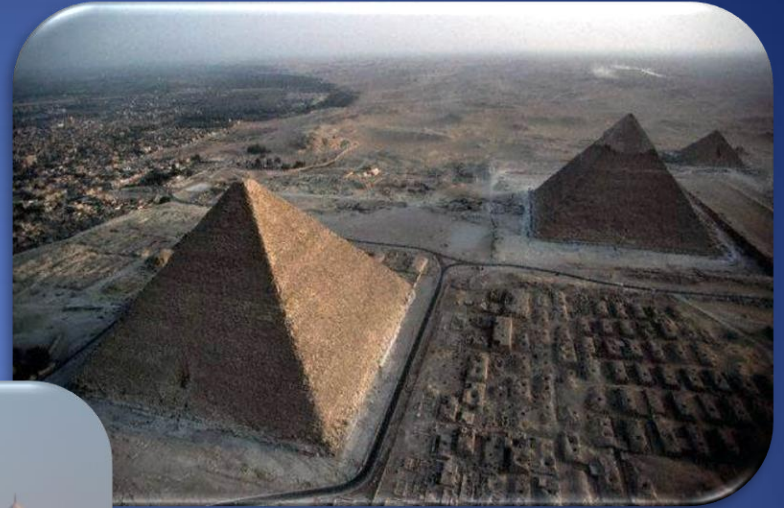
Skanzen Strážnice

- V architektuře se nejedná pouze o exteriér stavby
- Podstatné je její vnitřní rozvržení
- Vybavení interiéru a jeho detaily
- Zasazení stavby do jejího okolí a přírody
- Součástí architektury je proto urbanistika: teorie plánování sídel
- a zahradní architektura

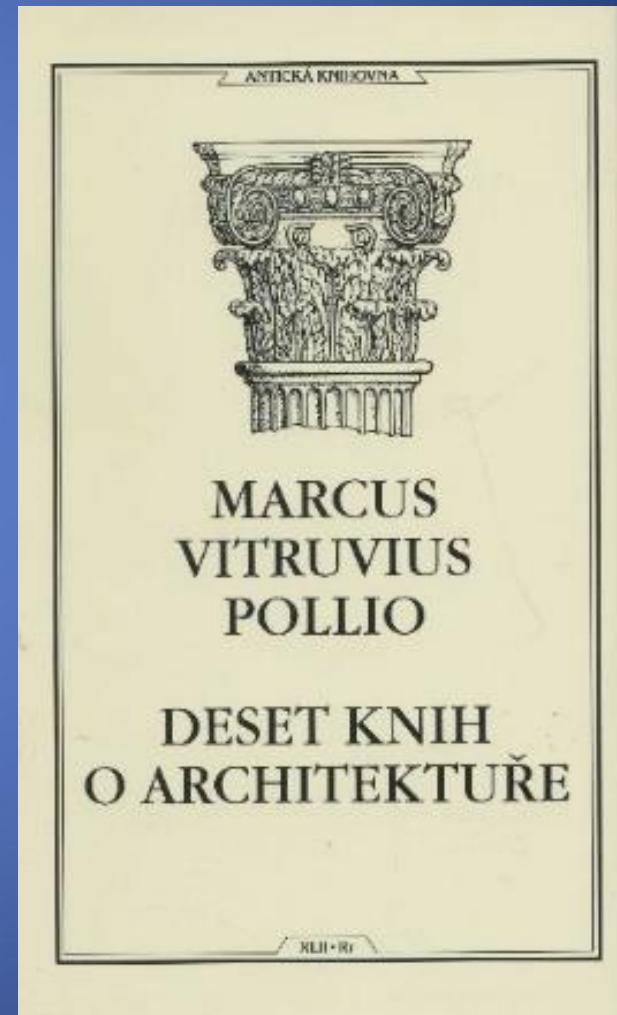
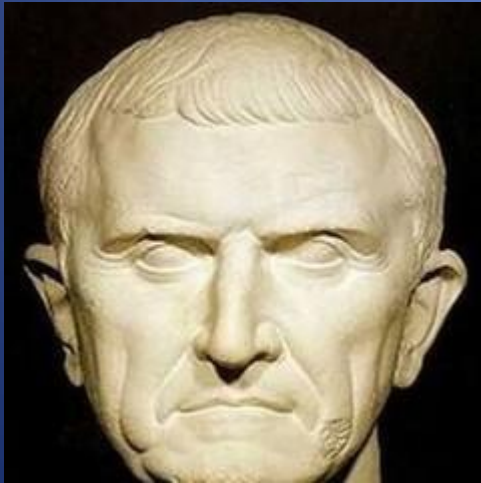
Architektura

- Architektura je stavitelské umění,
- které tvoří specifickou součást každé civilizace,
- dokonce je jedním z jejích výrazných určujících prvků
- kultura, která nemá monumentální architekturu, není považována za civilizaci

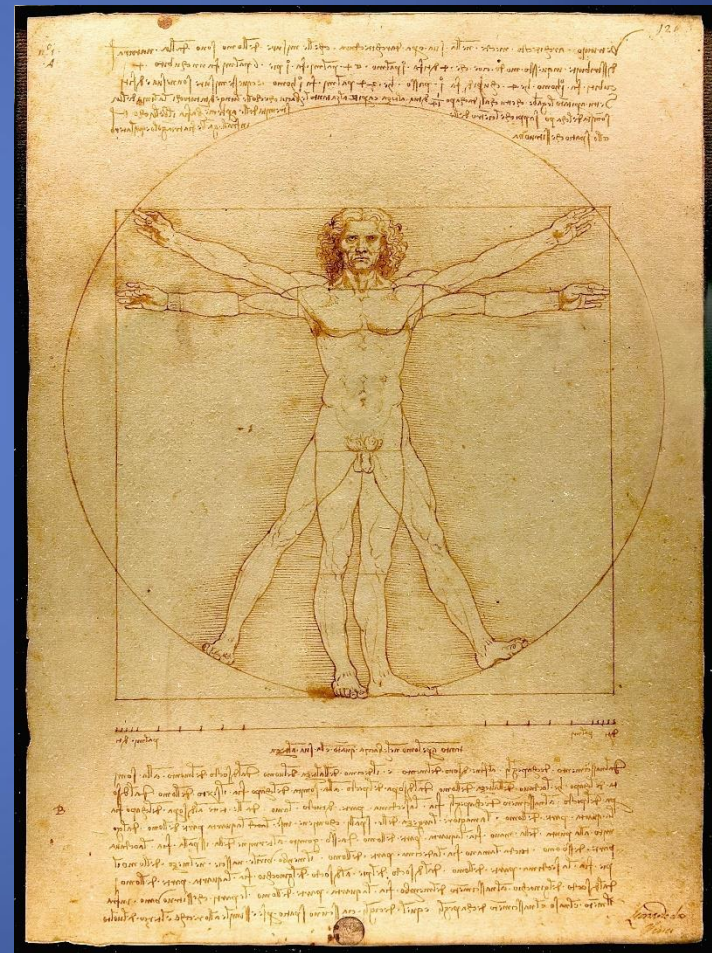
Dějiny architektury

- Estetickým vyzněním staveb se lidé zabývali již od starověku:
- Marcus Vitruvius Pollio (1.st. př. n. l.)

Leonardo da Vinci - Vitruviánský muž, perokresba na papíře (Galleria dell'Accademia Benátky 1495)

- Vyjadřuje přesvědčení, že na proporcích lidského těla je založena harmonická krása člověka i světa.
- Proto se využívá též jako symbol humanismu.

Architektonický sloh

- Jedná se o vyjádření stavby
- vzniklé v určitém období prostřednictvím jednotících společných znaků.
- Jednota architektonického výrazu je dána např. půdorysem a kompozicí staveb,
- tvarem sloupů a jejich hlavic, štítů, portálů, kleneb, specifickým ornamentem, použitím určitých stavebních materiálů a postupů apod.

- Sloh není omezen pouze na architektonické vyjádření
- Prostupuje celým životním stylem a kulturou dané doby a je charakteristický pro určitou geografickou oblast

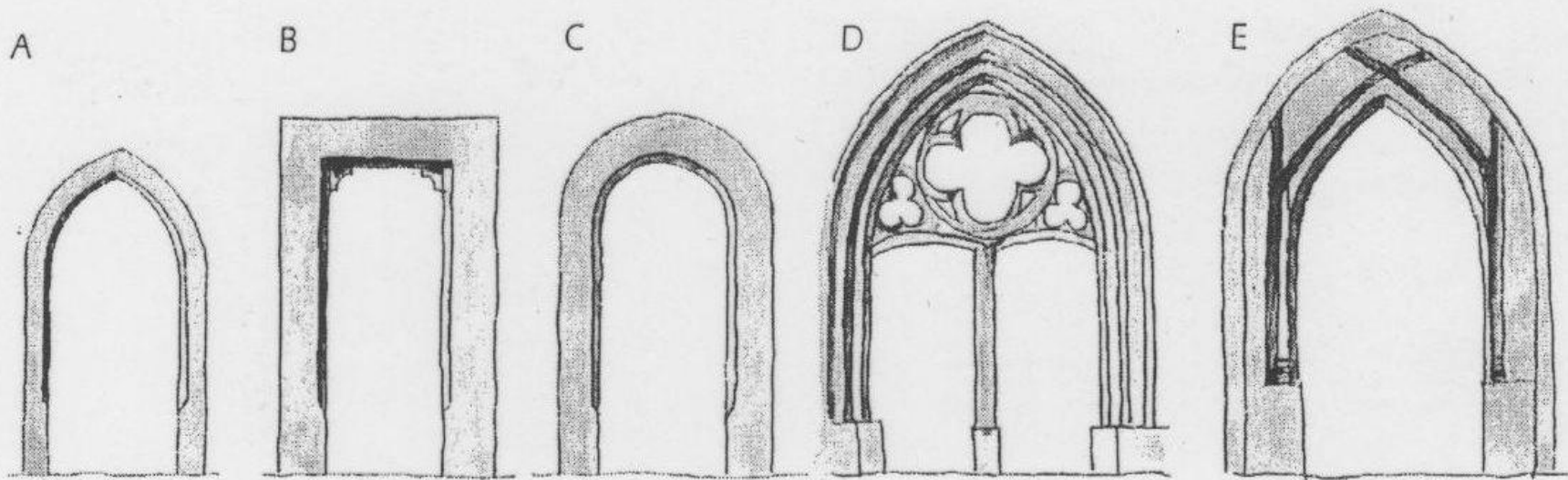
Stadia slohu

- Jsou charakteristická stupňováním výrazových prostředků:
- **v době rané** se výrazové prostředky krystalizují,
- tvůrci stylu hledají rovnováhu mezi prostorem a výtvarnými požadavky stylu

- **v době rozkvětu (vrcholné)**
- se dosahuje harmonie mezi konstrukcí stavby a formálními požadavky slohu

- **v době pozdní**
- dekor převládá nad harmonií
- jedná se o konečnou fázi slohu, který nemá sílu se dále vyvíjet a vytváří prostor
- pro příchod nového slohu

Vývoj gotického portálu

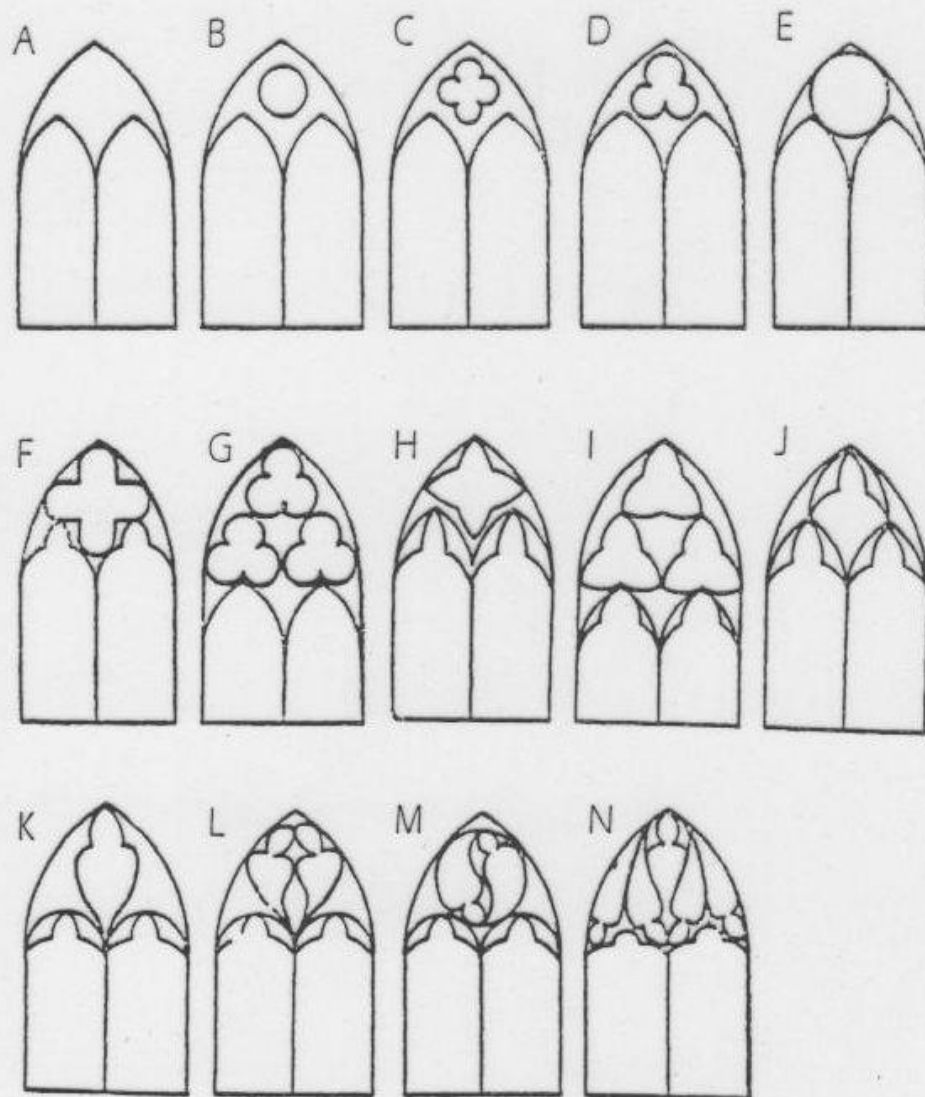
Obr. 115 Gotické portály³⁵

A, B, C – raně gotické

D – z doby rozkvětu

E – pozdně gotický portál³⁵

Vývoj gotické okenní kružby

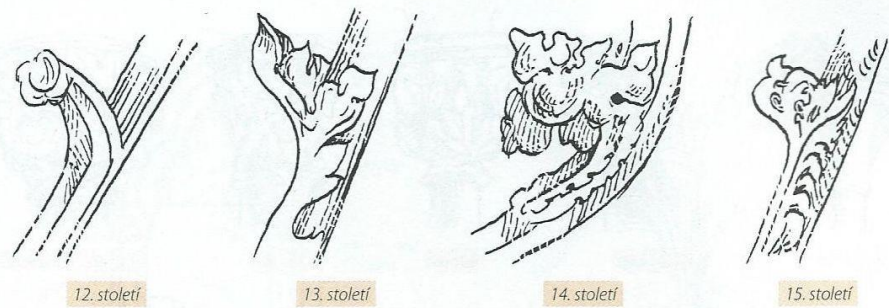
Obr. 112 Ukázky gotické okenní kružby³³

A-E – v době rané

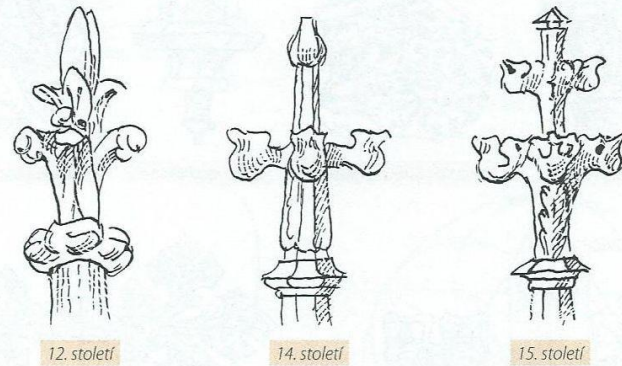
F-J – v době rozkvětu

K-N – v době pozdní

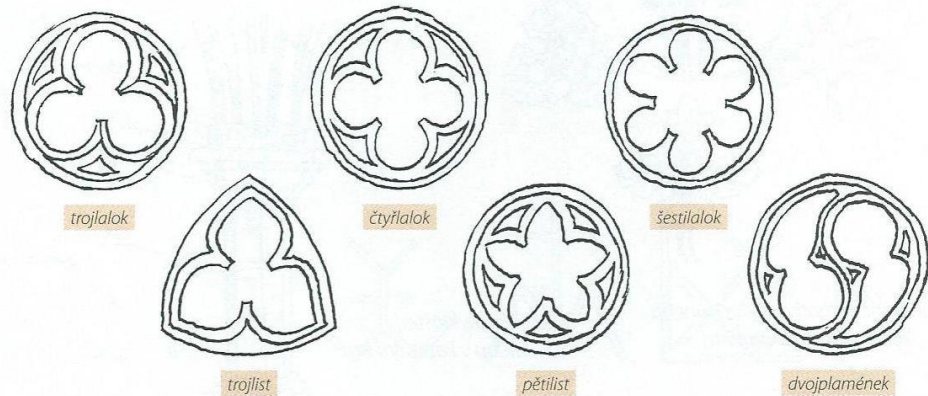
Vývoj gotických prvků

Vývoj krabu

Vývoj tvaru křížové kytice

Různé formy okenní klenby

Šefců, O. *Lexikon architektonických prvků*, s. 79

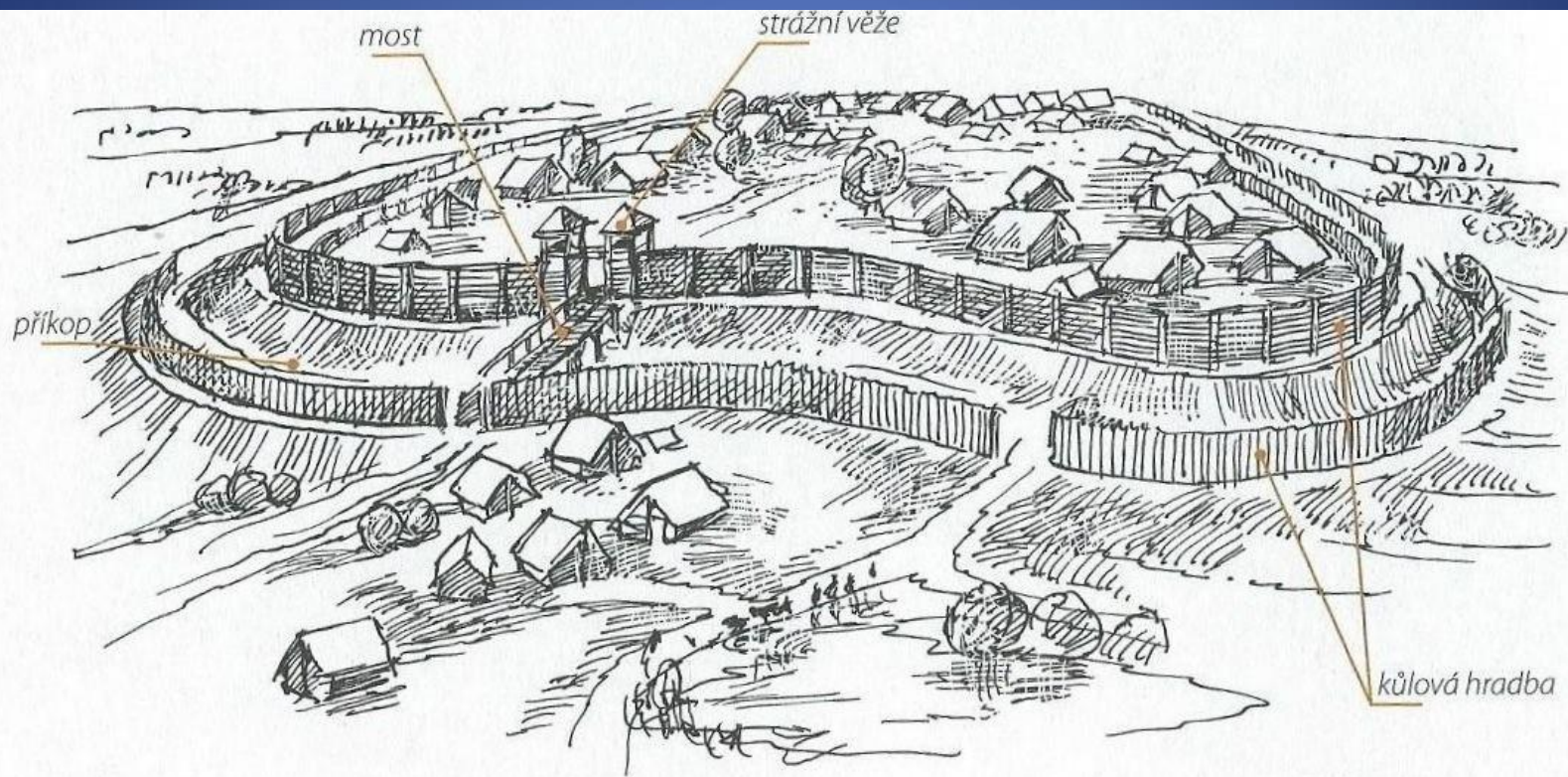
Architektura předrománská

Předrománská architektura u nás

- Na přelomu 5. a 6. století přicházejí na naše území Slované
- Od 8. stol. zakládali opevněná hradištní sídliště

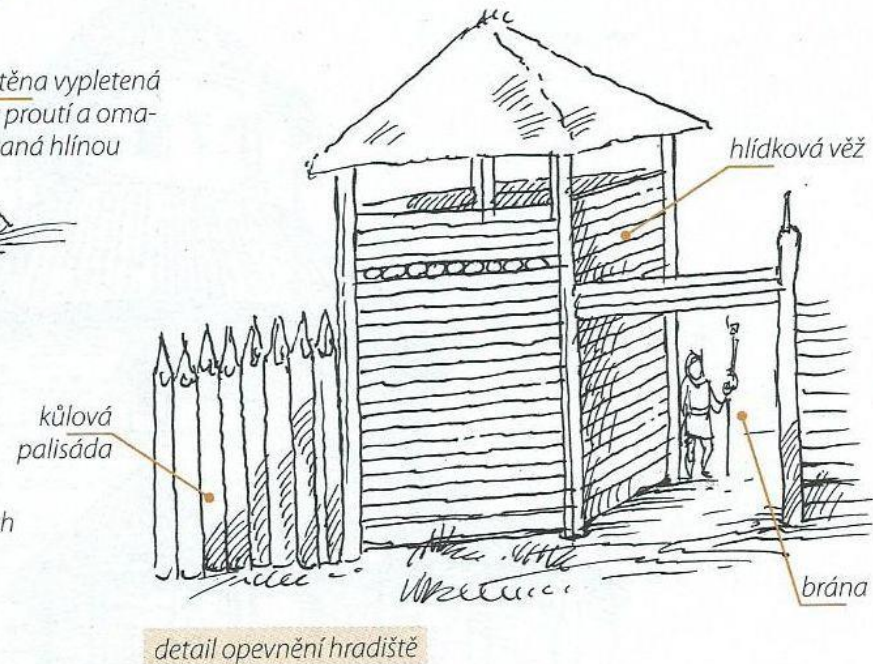
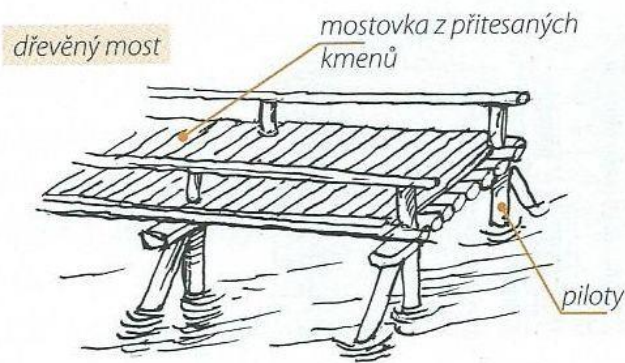
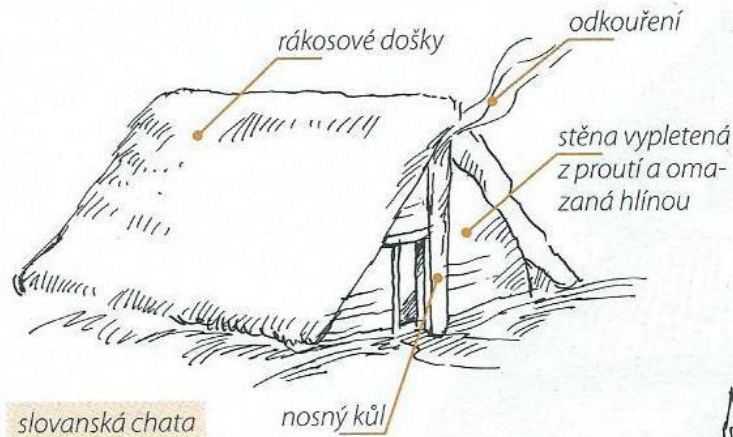
Rekonstrukce slovanského hradiště ze 7. století

Klučov u Českého Brodu

Klučov, rekonstrukce slovanského hradiště (7. století)

Slovanská chata a detail opevnění hradiště, asi 7. st.

Slovanské stavby (rekonstrukce)

- První zděná architektura se objevuje ve druhé třetině 9. století na jihovýchodě Moravy
- v centru Velkomoravské říše

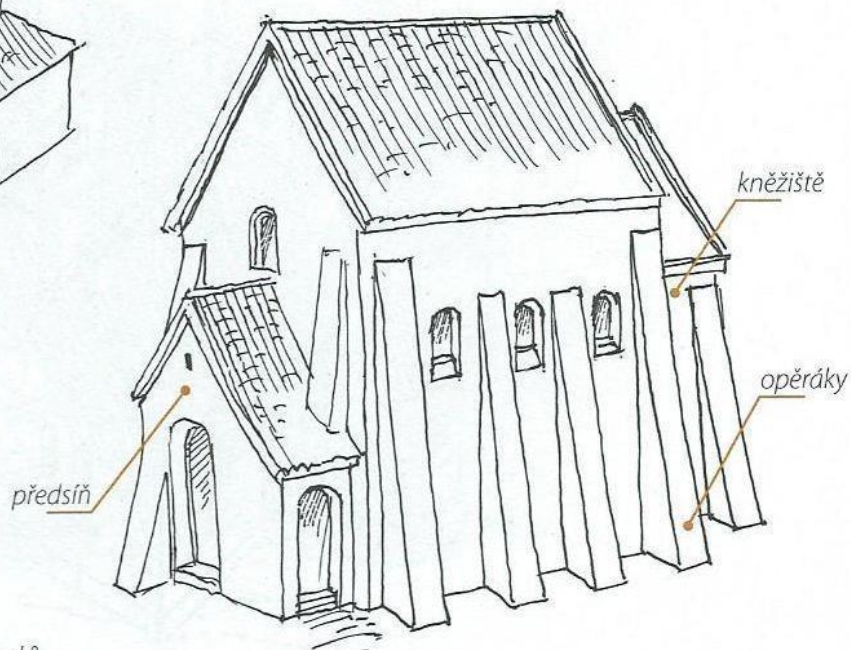
Velkomoravská opevněná sídliště

- Mikulčice
- Staré Město
- Pohansko
- Staré Město u Uherského Hradiště - areál na ploše 250 ha
- hradby v délce několika kilometrů

Svatyně

- objevují se předkřesťanské zděné svatyně
- stavěné z lomového kamene a spojované vápennou maltou
- kryté vypalovanou střešní krytinou

Velkomoravské kostely - rekonstrukce

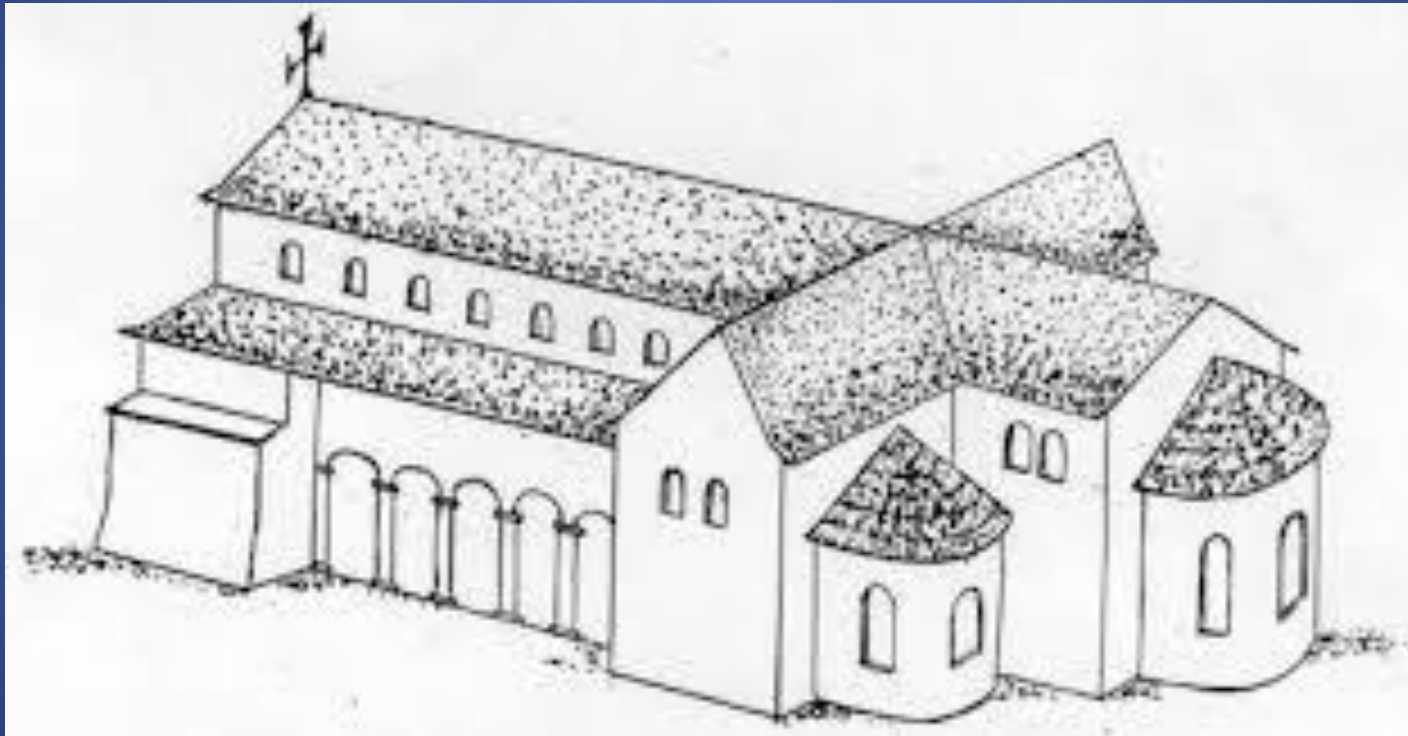

Rekonstrukce dvou velkomoravských kostelů

Kostely

- Přijímání křesťanství překrylo postupně starší pohanskou tradici
- Pohanské svatyně jsou proměňovány v křesťanské kostely
- Vznikají rotundy s jednou nebo dvěma apsidami
- Jednolodní kostely s východní apsidou
- Podélné vícelodní baziliky převzaté z Byzance

Bazilika

Mikulčice, základy jednoho ze třinácti zde nalezených kostelů

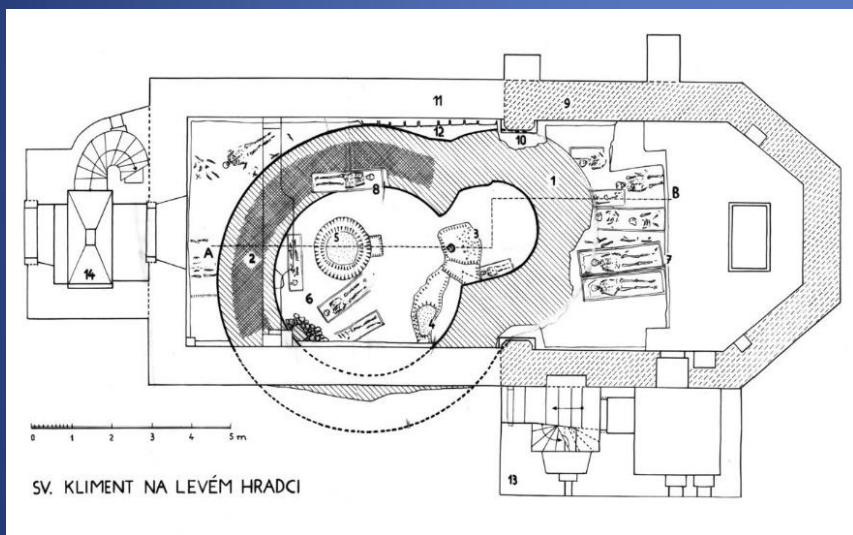
Trojlovní jednoapsidová bazilika,
snad sídlo biskupa Metoděje, Mikulčice
délka 36 metrů

Kostel sv. Klimenta na Levém Hradci (kol. r. 880)

- Nejstarší křesťanský kostel v Čechách
- Původně sídlo Přemyslovců
- Založený prvním doložený knížetem Bořivojem I.
- Jednalo se o rotundu o průměru 4,6 m
- Význam stavby postupně upadal
- 1678 rotunda stržena
- Dnes gotický presbytář a barokní loď
- Zůstaly jen základy odhalené v letech 1939-1941

Levý Hradec, kostel sv. Klimenta

Levý Hradec, kostel sv. Klimenta dnes

Kostel sv. Petra a Pavla v Budči

- Nejstarší dochovaná kamenná církevní stavba na našem území
- Týká se ovšem jen válcové části rotundy o průměru 8 m
- V 9. století zde stálo opevněné hradiště, sídlo Přemyslovců
- Zakladatel rotundy sv. Petra kníže Spytihněv I. (895)
- Jednu apsidu nahradila ve 12. st. hranolová románská věž se sdruženými okny
- Kostel byl navíc zasvěcen sv. Pavlovi
- Druhou apsidu nahradilo čtvercové obdélníkové kněžiště se sakristií (1585)

Kostel sv. Petra a Pavla v Budči, kol. r. 900, nejstarší
románská stavba u nás, jediná předrománská

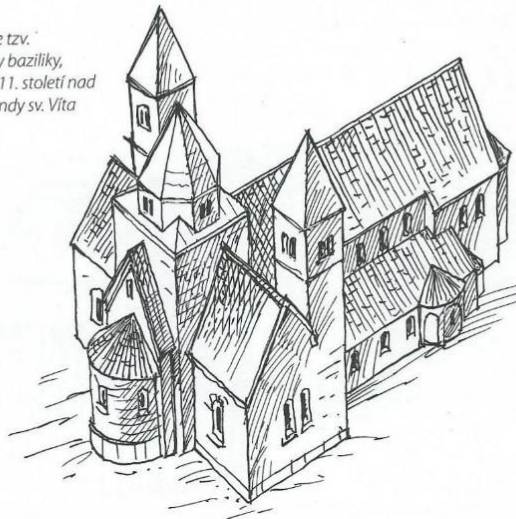

Rotunda sv. Víta na Pražském hradě - rekonstrukce

Rekonstrukce rotundy sv. Víta,
zbudovaná kolem roku 930
sv. Václavem

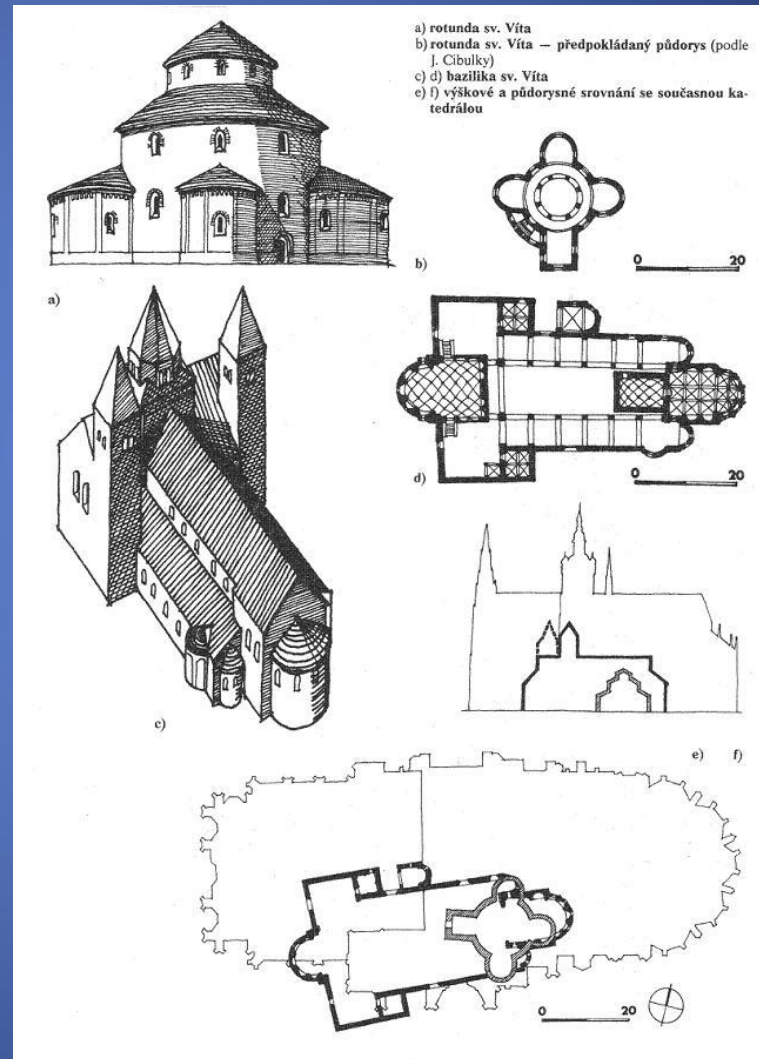
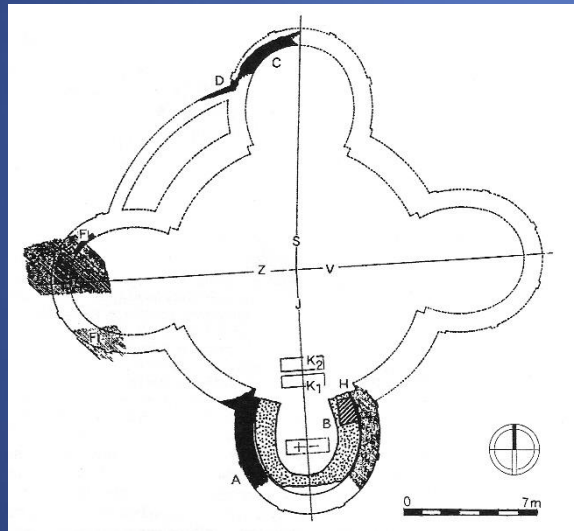
Rekonstrukce tzv.
Spytihněvovy baziliky,
dostavěné v 11. století nad
základy rotundy sv. Víta

Rotunda sv. Víta

- Tvořila ji válcová loď o průměru asi 11 m
- Obklopená čtyřmi apsidami podkovovitého půdorysu do tvaru kříže
- Rotundu založil kol. r. 930 kníže Václav
- Podnětem k jejímu založení se stala relikvie, kterou získal od císaře Jindřicha Ptáčníka - ramenní kost sv. Víta
- Po Václavově smrti jeho ostatky přeneseny ze Staré Boleslavi a uloženy do jižní apsidy
- Dnes je v podzemí katedrály viditelný jen malý segment severní apsidy

Rotunda sv. Víta - půdorys

Děkuji vám za pozornost